

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kuues koda)

20. september 2012*

Konkurents — Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine — Kreeka pruunsöe tarnimise turg ja elektrienergia hulgimüügiturg — EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumise tuvastamise otsus — Kreeka Vabariigi poolt riigi osalusega äriühingule pruunsöe kaevandamiseks õiguste andmine või nende säilitamine

Kohtuasjas T-169/08,

Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI), asukoht Ateena (Kreeka), esindaja: advokaat P. Anestis,

hageja,

keda toetab

Kreeka Vabariik, esindajad: K. Boskovits ja P. Mylonopoulos, keda abistasid advokaadid A. Komninos ja M. Marinos ning hiljem advokaat M. Marinos,

menetlusse astuja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: T. Christoforou, A. Bouquet ja A. Antoniadis, keda abistas advokaat A. Oikonomou,

kostja,

keda toetab

Energieiki Thessalonikis AE, asukoht Echedoros (Kreeka), esindajad: advokaadid P. Skouris ja E. Trova,

ja

Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE & DSA), asukoht Kifissia (Kreeka), esindajad: P. Skouris ja E. Trova,

menetlusse astujad,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 5. märtsi 2008. aasta otsus K(2008) 824 (lõplik), mis käsitleb Kreeka Vabariigi poolt Dimosia Epicheirisi Ilektrismoule pruunsöe kaevandamiseks õiguste andmist või nende säilitamist,

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

ÜLDKOHUS (kuues koda),

koosseis: koja esimees H. Kanninen (ettekandja), kohtunikud N. Wahl ja S. Soldevila Fragoso,

kohtusekretär: ametnik S. Spyropoulos,

arvestades kirjalikus menetluses ning 6. aprilli 2011. aasta ja 2. veebruari 2012. aasta kohtuistungitel esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

- 1 Hageja Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI) asutati Kreeka 2./7. augusti 1950. aasta seadusega nr 1468 (*FEK* [Kreeka ametlik väljaanne] A' 169) Kreeka Vabariigile kuuluva riigi osalusega äriühingu vormis ning tal oli ainuõigus toota, edastada ja tarnida elektrit Kreekas.
- 2 Kreeka seadusega nr 2414/1996, mis käsitleb riigi osalusega äriühingute moderniseerimist (*FEK* A' 135), anti 1996. aastal luba kujundada DEI ümber aktsiaseltsiks, mille omanikuks ainuaktsionärina pidi jätkuvalt jääma riik.
- 3 Hageja kujundati aktsiaseltsiks ümber 1. jaanuaril 2001 vastavalt esiteks Kreeka seadusele nr 2773/1999, mis käsitleb elektrituru liberaliseerimist (*FEK* A' 286), millega võeti eelkõige üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT 1997, L 27, lk 20; ELT eriväljaanne 12/02, lk 3), ning teiseks Kreeka presidendi dekreedile nr 333/2000 (*FEK* A' 278).
- 4 Kreeka Vabariigile kuulub 51,12% hageja aktsiatest. Vastavalt seaduse nr 2773/1999 artikli 43 lõikele 3 ei või riigi osalus hageja kapitalis mingil juhul jääda alla 51% hääleõigusega aktsiatest, isegi pärast aktsiakapitali suurendamist. Alates 12. detsembrist 2001 on hageja aktsiad noteeritud Ateena (Kreeka) ning Londoni (Ühendkuningriik) börsil.
- 5 Pruunsüsi on söe liik. Seda tahket kütust kasutatakse peamiselt elektrienergia tootmiseks.
- 6 Kreeka on viies pruunsöe tootja maailmas ja Saksamaa järel teine pruunsöe tootja Euroopa Liidus. Institouto geologikon kai metallourgikon erevnoni (Kreeka geoloogiliste ja kaevandusuuringute instituut) sõnul olid kõikide pruunsöemaardlate teadaolevad varud Kreekas kuni 1. jaanuarini 2005 hinnanguliselt 4415 miljonit tonni. Euroopa Komisjoni sõnul on pruunsöe varud Kreekas 4590 miljonit tonni.
- 7 Kreeka Vabariik andis hagejale pruunsöe uurimise ja kaevandamise õigused nende kaevanduste osas, mille varud ulatuvad ligikaudu 2200 miljoni tonnini; 85 miljonit tonni varusid kuuluvad eraõiguslikele kolmandatele isikutele ning ligikaudu 220 miljonit tonni varusid on riiklikud maardlad, kus uurivad ja kaevandavad eraõiguslikud kolmandad isikud, kuid mis samas osaliselt varustavad hageja elektrijaamu. Ligikaudu 2000 miljoni tonni pruunsöe varude osas Kreekas ei ole kaevandamisõigust veel antud.
- 8 Kõik pruunsöel töötavad elektrijaamad Kreekas kuuluvad hagejale.
- 9 Direktiivi 96/92/EÜ jõustumise tulemusel avati Kreeka elektriturg konkurentsile.

- 10 Litsentside andmine elektrienergia tootmiseks ja elektrijaamade ehitamiseks on reguleeritud seadusega nr 2773/1999 (muudetud).
- 11 Seadusega nr 3175/2003 (*FEK A' 207*) nähti ette kohustusliku päevaturu loomine kõigile elektrimüüjatele ja -ostjatele Kreeka ühendatud võrgus, mis hõlmab Mandri-Kreekat ja teatavaid Kreeka saari. See turg loodi mais 2005.
- 12 Kohustuslikul päevaturul toovad elektritootjad ja -importijad oma toodangu ja imporditud elektri turule ning müüvad seda päevapõhiselt. Täpsemalt esitavad nad alates eelmisest päevast pakkumised (mis sisaldavad märget elektri hinna ja koguse kohta), samas kui tarnijad ja kliendid esitavad prognoosi mahu kohta. Arvestades neid asjaolusid, pakutud hindu, koguseid ja iga elektrijaama töötamise kellaage, töötab elektrienergia ülekandevõrke haldav üksus Hellenic Transmission System Operator SA (HTSO) välja elektrijaamade koormuse ajakava järgmiseks päevaks.
- 13 Niisuguse programmi väljatöötamiseks võtab HTSO arvesse kohustuslike elektritarnete (nagu taastuvenergia jõul töötavate elektrijaamade tarnitav elekter, elektri ja soojuse koostootmisjaamade ning kohustuslike hüdroelektrijaamade toodang, import ja eksport) prognoosi. Eelisõigus antakse seega nendele müüjatele elektrienergia hulгимүүgiturul; neile järgnevad muud müüjad (kõik soojuselektrijaamad, sealhulgas pruunsöel, gaasil ja naftal töötavad elektrijaamad).
- 14 Turuhinna kindlakstegemisel võetakse arvesse kõige kallimat vastu võetud pakkumist. Süsteem on järgmine: aluspõhimõte on see, et tootjate kohaldatavad tunnihinnad peavad olema vähemalt võrdsed elektrijaama muutuvkuluga; nende elektrijaamade pakkumised, kelle muutuvkulu on kõige madalam, kaasatakse võrku esimestena, välja arvatud taastuvate energiaallikate jõul töötavate elektrijaamade puhul, mis kaasatakse eelisjärjekorras; hinna, millega elektrit ostetakse ja müüakse, määrab iga kord kindlaks viimane (kõige kallima toodanguga) elektrijaam, mis asjaomase nõudluse rahuldamiseks jaotusprogrammi kaasati ja mida nimetatakse võrgu marginaalüksuseks (*System Marginal Unit*); tasakaalupunktis, kus pakkumine vastab nõudlusele, on pakutav hind turu arveldushind, mida nimetatakse „süsteemi maksimumhinnaks”.
- 15 Komisjon sai 2003. aastal kaebuse, mille esitas üksikisik, kes palus, et tema andmed jääksid konfidentsiaalseks, ning kes teavitas komisjoni asjaolust, et 12. ja 13. novembri 1959. aasta dekreetseaduse nr 4029/1959 (*FEK A' 250*) ning 23. ja 29. augusti 1975. aasta seaduse nr 134/1975 (*FEK A' 180*) alusel andis Kreeka Vabariik hagejale pruunsöe uurimise ja kaevandamise ainulitsentsi Kreekas. Kaebuse kohaselt on need riiklikud meetmed vastuolus EÜ artikli 86 lõikega 1 koostoimes EÜ artikliga 82.
- 16 Komisjon uuris faktilisi asjaolusid ning saatis informatsiooninõuded hagejale ja Rythmistiki Archi Energiasele (RAE, energiat reguleeriv asutus). Esimene vastas 23. ja 30. mai ning 11. juuli 2003. aasta kirjadega ja teine 25. juuni 2003. aasta kirjaga.
- 17 Komisjon saatis 1. aprillil 2004 Kreeka Vabariigile märgukirja, et teavitada teda komisjoni esialgsetest vastuväidetest tema suhtes. Eelkõige viitas komisjon dekreetseaduse nr 4029/1959 ja seaduse nr 134/1975 alusel võetud meetmetele, millega anti hagejale uurimise ja kaevandamise õigused pruunsöemaardlates Megalopolises, Ptolemais piirkonnas ning Amynteoni ja Florina jõgikonnas, kusjuures nende õiguste kehtivus lõpeb vastavalt 2026., 2024. ja 2018. aastal. Komisjon tõi esile ka Drama ja Ellassona maardlate osas antud õigused. Ta lisas, et niisugused meetmed võeti hageja kasuks ilma igasuguse rahalise vastutasuta, samas kui muud üksused peale hageja, kellel on niisugused õigused, on kohustatud vastutatu maksma. Nende meetmete tõttu, mis annavad hagejale eelisõigusega juurdepääsu elektri tootmise seisukohast kõige atraktiivsemale kütusele, leidis komisjon, et Kreeka Vabariik võimaldas hagejal säilitada või laiendada oma valitsevat seisundit turul, kus tarnitakse pruunsütt elektrienergia hulгимүүgiturule, ning rikkus seega EÜ artiklit 86 koostoimes EÜ

artikliga 82. Komisjon märkis kokkuvõtteks, et nende sätete rikkumine toimus hiljemalt alates veebruarist 2001 ehk kuupäevast, mil Kreeka riik oleks pidanud direktiivi 96/92 kohaselt elektrituru liberaliseerima.

- 18 Komisjon saatis 3. mail 2004 hagejale selle kirja koopia ning pakkus talle võimalust esitada oma märkused selle teema kohta. Kreeka Vabariik ja hageja vastasid 2. juuli 2004. aasta kirjadega. Oma vastustes tõid Kreeka Vabariik ja hageja eelkõige esile hiljutise seadusandliku arengu, mis on seotud seaduse nr 3175/2003 vastuvõtmisega, ja elektrituru arengu, mis seisneb uute elektrijaamade ehitamiseks litsentside andmises muudele üksustele kui hageja, ning väitsid, et Kreeka õigusnormidega ei ole hagejale antud mingit pruunsöe kaevandamise ega ka sellest kütusest elektri tootmise ainuõigust.
- 19 Komisjon palus 21. septembri 2005. aasta kirjas Kreeka Vabariigilt mõningaid täpsustusi ning viimane vastas 22. ja 28. novembri 2005. aasta ning 19. juuni 2006. aasta kirjadega. Nendes kirjades esitas Kreeka Vabariik hulga teavet ja uusi faktilisi asjaolusid. Ta mainis Kreeka seaduse nr 3426/2005 (*FEK A' 309*) vastuvõtmist ning esimest korda seitset väikest pruunsöe maardlat, mille uurimise ja kaevandamise õigused anti pärast 1985. aastat eraõiguslikele juriidilistele isikutele ja füüsilistele isikutele, esitas loetelu uute elektrijaamade ehitamiseks väljastatud või väljastamata jäetud litsentsidest ja teatas oma kavatsusest esiteks muuta dekreetseadust nr 4029/1959 ja seadust nr 134/1975, teiseks jagada Vevi ja seejärel Vegora maardlad hankemenetluse teel ümber ning kolmandaks anda kaevandamisõigused Drama ja Ellassona maardlate jaoks.
- 20 Komisjon saatis 18. oktoobril 2006 Kreeka Vabariigile täiendava märgukirja, milles ta tõi esile järeldused, mis ta oli teinud Kreeka Vabariigi edastatud uuest teabest. Täpsemalt märkis ta, et see uus teave ei muuda vastuväiteid, mis ta esitas 1. aprillil 2004 saadetud esimeses märgukirjas. Komisjon kordas seega oma seisukohta, et andes ja säilitades sisuliselt monopoolsed õigused, mis andsid hagejale eelisõigusega juurdepääsu pruunsöele, lõi Kreeka Vabariik hagejale võimaluse säilitada valitsev seisund elektrienergia tootmise turul sisuliselt monopoolses olukorras, välistades uute ettevõtjate turuletuleku või takistades seda.
- 21 Hageja esitas 19. jaanuari 2007. aasta kuupäeva kandvas kirjas oma märkused komisjoni täiendava märgukirja kohta, edastades samas mõningat teavet, eelkõige teatavate pruunsöemaardlate kaevandamisõiguste, pruunsöel või gaasil töötavate elektrijaamade tootmiskulude ja pruunsöe tarnimise turu kohta, mis ulatub liikmesriigi territooriumist väljapoole, ning samuti dekreetseaduse nr 4029/1959 ja seaduse nr 134/1975 sätete võimaliku kehtetuks tunnistamise kohta. Ta esitas ka vastuväited komisjoni arutluskäigule ning eitas liidu õiguse mis tahes rikkumise toimepanemist. Hageja saatis komisjonile 4. aprillil 2007 uue kirja, milles ta esitas uut teavet, mis puudutab eelkõige pruunsöe kaevandamist ja võimalikku importi.
- 22 Kreeka Vabariik vastas täiendavale märgukirjale 24. jaanuaril 2007. Selles kirjas tõi ta esile nende pruunsöemaardlate hetkeolukorra, mida käitavad hagejad ja muud üksused. Sisulise külje pealt lükkas ta ümber komisjoni õigusliku analüüsi käesolevas asjas „turgu valitseva seisundi laiendamise teooria” kohaldatavuse kohta.
- 23 Hageja esitas 8. veebruaril 2008 komisjonile Kreeka elektriturgu puudutavad ajakohastatud andmed aastate 2006-2007 kohta.
- 24 Komisjon võttis 5. märtsil 2008 vastu otsuse K(2008) 824 (lõplik), mis käsitleb Kreeka Vabariigi poolt hagejale pruunsöe kaevandamise õiguste andmist või säilitamist (edaspidi „vaidlustatud otsus”).
- 25 Komisjon kinnitab selles otsuses, et Kreeka Vabariik teadis alates direktiivi 96/92 – mille ülevõtmine oli ette nähtud hiljemalt 19. veebruariks 2001 – vastuvõtmisest et elektriturug tuleb liberaliseerida (põhjendused 61 ja 150).

- 26 Komisjon on seisukohal, et Kreeka Vabariik võttis teatud riiklikud meetmed, mis puudutavad kahte eraldiseisvat tooteturgu, millest esimene on pruunsöe tarnimise turg ja teine elektrienergia hulгимүүгитург, mis on seotud elektri tootmise ja tarnimisega elektriijaamades ning elektri impordiga vastastikuste ühenduste kaudu. Komisjon märgib, et kuni maini 2005, mil loodi kohustuslik päevaturg, oli neist turgudest teine turg see, kus tarniti klientidele riigis toodetud ja imporditud elektrit, ning et selle turu analüüsimise tulemusel kuni maini 2004 kestnud perioodi osas jõuti samade järeldusteni kui sellise analüüsi tulemusel, mis oleks läbi viidud elektrienergia hulгимүүгитuru kohta – mis oli sel kuupäeval alles potentsiaalne turg. Arvestades Kreeka turu sellist arengut, millele Kreeka Vabariik viitas oma 24. jaanuari 2007. aasta kirjas, rõhutab komisjon, et kuigi teist turgu tuleb pidada elektrienergia hulгимүүгитuruks, tuleb Kreeka Vabariigi esitatud argumente siiski käsitleda turu algse määratluse põhjal (põhjendus 158 jj). Mis puudutab asjaomaseid geograafilisi turge, siis pruunsöe tarnimise turg on riigisisese ulatusega, samas kui elektrienergia hulгимүүгитург hõlmab ka „vastastikku ühendatud võrgu territooriumi” (põhjendused 167–172).
- 27 Komisjon märgib seejärel, et hagejal on pruunsöe tarnimise turgu valitsev seisund. Hageja turuosa on Kreekas kaevandatava pruunsöe kogumahu alusel olnud alates 2000. aastast alati suurem kui 97%. Hagejal on ka elektrienergia hulгимүүгитurgu valitsev seisund, kuna tema turuosa on seal üle 85%. Ei ole ette näha, et turule tuleks uus ettevõtja, kes võiks hagejalt märkimisväärse osa elektrienergia hulгимүүгитurust ära võtta, ning import, mis moodustab 7% kogutarbimisest, ei kujuta endast tegelikku konkurentsijõudu sellel turul (põhjendus 177). Lisaks moodustab Kreeka vastastikku ühendatud võrgus elektrienergia hulгимүүгитург, mis kujutab endast enam kui 90% kogu Kreeka elektritarbimisest, olulise osa ühisturust (põhjendus 179).
- 28 Mis puudutab asjaomaseid riiklikke meetmeid, siis märgib komisjon, et hagejale anti dekreetseaduse nr 4029/1959 ja seaduse nr 134/1975 alusel kaevandamisõigused 91% jaoks kõigist neist riiklikest pruunsöemaardlatest, mille jaoks õigused on antud. Ta täpsustab, et need meetmed säilitati, kuna vaatamata Kreekas dekreetseadusega nr 210/1973 (*FEK A' 277*) kehtestatud kaevandamiseseaduse (mida hiljem on muudetud seadusega nr 274/1976 (*FEK A' 50*)) pakutud võimalustele ei antud ühtegi õigust ühegi märkimisväärse maardla jaoks. Lisaks mainib ta, et hageja sai hankemenetluses osalemata uurimisõigused käitatavate maardlate jaoks, millest olulisemad on Drama ja Ellassona maardla, mille jaoks ei ole kaevandamisõigusi veel antud. Komisjon lisab lõpuks, et pruunsöel töötavad elektriijaamad, mis on Kreekas kõige vähem kulukad, on kõige enam kasutatavad, kuna need toodavad 60% elektrienergiast, mis võimaldab vastastikku ühendatud võrku varustada (põhjendused 185–187).
- 29 Järelikult tekitas Kreeka Vabariik sellega, et ta andis või säilitas hagejale sisuliselt monopoolse pruunsöe kaevandamise õiguse, ettevõtjate vahel elektrienergia hulгимүүгитurul ebavõrdsed võimalused ning moonutas seega konkurentsi, tugevdades nii hageja turgu valitsevat seisundit (põhjendus 190).
- 30 Komisjon järeldab, et kuna Kreeka Vabariik andis ja säilitas sellisele riigi osalusega äriühingule nagu hageja sisuliselt monopoolseid pruunsöe kaevandamise õigusi, tagas Kreeka Vabariik hagejale eelisõigusega juurdepääsu Kreekas elektri tootmiseks kõige atraktiivsemale kütusele. Seega andis Kreeka Vabariik kõnealusele ettevõtjale võimaluse säilitada valitsev seisund elektrienergia hulгимүүгитurul, kus tal on sisuliselt monopoolne seisund, välistades igasuguse uute ettevõtjate turuletuleku või takistades seda. Järelikult võimaldas Kreeka Vabariik vaatamata elektrienergia hulгимүүгитuru liberaliseerimisele hagejal kaitsta oma sisuliselt monopoolset seisundit turul ning säilitas ja tugevdas seega tema valitsevat seisundit sellel turul (põhjendus 238).
- 31 Lõpuks tõdeb komisjon, et Kreeka Vabariik ei tuginenud EÜ artikli 86 lõikele 2, selleks et õigustada hagejale pruunsöe kaevandamise õiguste andmise meetmete vastuvõtmist (põhjendused 239 ja 240). Ta on samuti seisukohal, et riiklikud meetmed mõjutavad riikidevahelist kaubandust, kuna need pärsivad kõikide potentsiaalsete konkurentide tahet investeerida elektri tootmisse ja tarnimisse Kreekas (põhjendused 241–244).

- 32 Vastavalt vaidlustatud otsuse artiklile 1 on dekreetseaduse nr 4029/1959 artikli 22 lõike 1, seaduse nr 134/1975 artikli 3 lõige 1 ning Kreeka tööstus-, energia- ja tehnoloogiaministri 1976. aasta (*FEK B' 282*), 1988. aasta (*FEK B' 596*) ja 1994. aasta (*FEK B' 633*) otsused vastuolus EÜ artikli 86 lõikega 1 koostoimes EÜ artikliga 82, kuna need annavad ja säilitavad hagejale eelisõigusega juurdepääsu pruunsöe kaevandamiseks Kreekas, tekitades nii ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused elektri tootmiseks mõeldud primaarkütustele juurdepääsu osas ning võimaldades hagejal säilitada või tugevdada oma valitsevat seisundit Kreeka elektrienergia hulgimüügiturul, välistades igasuguse uute ettevõtjate turuletuleku või takistades seda.
- 33 Tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse artiklis 1 on tehtud sisuline viga, kuivõrd selles on viidatud seaduse nr 134/1975 artikli 3 lõikele 1. Toimikust nähtub nimelt, et vaidlustatud otsuses käsitletakse tegelikult selle artikli lõiget 3.
- 34 Vaidlustatud otsuse artiklis 2 palub komisjon Kreeka Vabariigil teavitada teda kahe kuu jooksul alates selle otsuse teatavakstegemisest meetmetest, mida Kreeka kavatseb artiklis 1 nimetatud riiklike meetmete konkurentsivastaste tagajärgede kõrvaldamiseks võtta. Komisjon märgib lisaks, et need meetmed tuleb vastu võtta ja rakendada kaheksa kuu jooksul alates selle otsuse tegemisest.

Menetlus ja poolte nõuded

- 35 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 13. mail 2008.
- 36 Üldkohtu kantseleisse 5. septembril 2008 saabunud aktis palus Kreeka Vabariik luba astuda menetlusse hageja nõuete toetuseks.
- 37 Üldkohtu kantseleisse 9. septembril 2008 saabunud aktides palusid aktsiaseltsid Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE & DSA) ja Energeiaki Thessalonikis AE, kes tegutsevad Kreekas elektrienergia tootmise sektoris (edaspidi „menetlusse astunud ettevõtjad“), luba astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks. Vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 116 lõikele 1 toimetati need avaldused pooltele kätte. Komisjon esitas oma märkused 23. oktoobril 2008. Üldkohtu kantseleisse 7. ja 10. novembril 2008 saabunud aktides esitas hageja vastuväited kummalegi menetlusse astumise avaldusele.
- 38 Üldkohtu seitsmenda koja esimehe 3. detsembri 2008. aasta määrusega lubati Kreeka Vabariigil hageja nõuete toetuseks käesolevasse menetlusse astuda.
- 39 Üldkohtu kantseleisse 19. detsembril 2008 saabunud aktis palus hageja Üldkohtul kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames kohustada komisjoni asendama kostja vastuses teatava sõnastuse, juhul kui komisjon ei ole nõus seda omal algatusel muutma.
- 40 Üldkohtu kantseleisse 23. jaanuaril 2009 saabunud märkustes hageja taotluse kohta võtta menetlust korraldavad meetmed nõustus komisjon hageja ettepaneku kohaselt muutma kostja vastuses teatavat sõnastust.
- 41 Kreeka Vabariik esitas menetlusse astuja seisukohad Üldkohtu kantseleisse 18. veebruaril 2009. Nendes seisukohtades märkis ta nimelt, et seaduse nr 134/1975 artikli 3 lõige 3, mida vaidlustatud otsuse artiklis 1 on käsitletud, tunnistati Kreeka seaduse nr 3734/2009 (*FEK A' 8*) artikli 36 lõikega 3 kehtetuks.
- 42 Üldkohtu seitsmenda koja esimehe 18. septembri 2009. aasta määrustega lubati menetlusse astunud ettevõtjatel komisjoni nõuete toetuseks käesolevasse menetlusse astuda.
- 43 Menetlusse astunud ettevõtjad esitasid menetlusse astuja seisukohad Üldkohtu kantseleisse 13. novembril 2009.

- 44 Komisjon palus 23. oktoobri 2008, 19. veebruari ja 16. märtsi 2009. aasta kirjades ning hageja 7. ja 10. novembri 2008. aasta, 8. jaanuari ja 23. juuni 2009. aasta ja 28. jaanuari 2010. aasta kirjades, et teatavat konfidentsiaalset teavet, mis sisaldub hagiavalduses, kostja vastuses, repliigis, vasturepliigis, märkustes Kreeka Vabariigi menetlusse astuja seisukohtade kohta ning märkustes menetlusse astunud ettevõtjate seisukohtade kohta, ei avaldataks menetlusse astunud ettevõtjatele. Menetlusse astunud ettevõtjatele edastati üksnes kõnealuste menetlusedokumentide mittekonfidentsiaalne versioon ning nad ei esitanud selles suhtes vastuväiteid.
- 45 Hageja, keda toetab Kreeka Vabariik, palub Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsus;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 46 Komisjon, keda toetavad menetlusse astunud ettevõtjad, palub Üldkohtul:
- jätta hagi rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja hagejalt.
- 47 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti, määrati ettekandja-kohtunik kuuendasse kotta koja esimeheks ning seetõttu anti käesolev kohtuasi lahendamiseks kuuendale kojale.
- 48 Ettekandja-kohtuniku ettekande alusel otsustas Üldkohus alustada suulist menetlust.
- 49 Kodukorra artikli 64 alusel võetud menetlust korraldava meetmena palus Üldkohus 14. detsembri 2010. aasta kirjas kohtuasja pooltel ja Kreeka Vabariigil esitada statistilised andmed ja tabelid kohustusliku päevaturu kohta perioodil 2005. aastast kuni vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni. Hageja ja Kreeka Vabariik täitsid selle palve 1. veebruari 2011 Üldkohtu kantseleisse saabunud kirjadega. Üldkohtu kantseleisse 7. märtsil 2011 saabunud kirjaga täitis komisjon Üldkohtu palve, saates kaks versiooni – konfidentsiaalse versiooni hageja ja Kreeka Vabariigi jaoks ning mittekonfidentsiaalse versiooni menetlusse astunud ettevõtjate jaoks. Pooltel paluti esitada oma märkused nende vastuste sisu kohta kohtuistungil.
- 50 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 6. aprilli 2011. aasta kohtuistungil.
- 51 Kuna ettekandja-kohtunikul esines takistus käesoleva asja arutamisel osalemiseks, määras Üldkohtu president kuuenda koja koosseisu täiendamiseks ettekandja-kohtuniku vastavalt kodukorra artikli 32 lõikele 3.
- 52 18. novembri 2011. aasta määrusega avas Üldkohus (kuues koda) oma uues koosseisus uuesti suulise menetluse ning pooltele anti teada, et nad kuulatakse ära uuel kohtuistungil.
- 53 Seejärel määras Üldkohtu president kohtuasja uuesti kuuenda koja esimehele ja määras ta ettekandja-kohtunikuks.
- 54 Pooled kuulati ära uuel kohtuistungil, mis toimus 2. veebruaril 2012.

Õiguslik käsitlus

- 55 Hagiavalduse põhjendamiseks esitab hageja neli väidet, mis puudutavad esiteks õigusnormide rikkumist EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 kohaldamisel ning ilmset hindamisviga, teiseks EÜ artiklis 253 ette nähtud põhjendamiskohustuse rikkumist, kolmandaks ühelt poolt õiguskindluse, õiguspärase ootuse kaitse ja eraomandi kaitse põhimõtte rikkumist ning teiselt poolt võimu kuritarvitamist ja neljandaks proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

- 56 Esimene väide koosneb viiest osast, mis puudutavad esiteks ilmset hindamisviga asjaomaste turgude määratlemisel, teiseks asjaolu, et turgu valitsev seisund ei laiene pruunsöe tarnimise turult elektrienergia hulgimüügiturule seoses ainu- või eriõiguste olemasolu tingimuse tõlgendamisega EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumisena, kolmandaks asjaolu, et uute konkurentide võimalused ei ole ebavõrdsed Kreeka õigusnormide tõttu, millega on hagejale antud pruunsöe kaevandamise õigused, neljandaks asjaolu, et turgu valitsev seisund ei laiene pruunsöe tarnimise turult elektrienergia hulgimüügiturule seoses väidetava eelisõigusliku juurdepääsuga primaarkütusele, ning viiendaks ilmset hindamisviga Kreeka elektriturul toimunud arengu arvessevõtmisel.
- 57 Komisjon järeldas vaidlustatud otsuses, et kõnealused riiklikud meetmed puudutavad kahte turgu: turustusahelas eelnev turg, milleks on pruunsöe – ja mitte ühegi teise kütuse – tarnimise turg; turustusahelas järgnev turg, milleks on elektrienergia hulgimüügiturg ehk elektri tootmise ja hulgitarnimise turg, mille hulgast jäävad välja elektri edastamise ja jaotuse turg (põhjendused 158–166). Mis puudutab asjaomaseid geograafilisi turge, siis pruunsöe tarnimise turg on riigisisese ulatusega ja elektrienergia hulgimüügiturg hõlmab ka Kreeka vastastikku ühendatud võrgu territooriumi (põhjendused 167–171).
- 58 Komisjoni sõnul võimaldavad Kreeka Vabariigi võetud meetmed, mis annavad pruunsöe kavandamise õigused hagejale ja välistavad või takistavad igasugust uute konkurentide turuletulekut, hagejal säilitada või tugevdada tema valitsevat seisundit turustusahelas järgneval turul ehk elektrienergia hulgimüügiturul.
- 59 Üldkohus leiab, et kõigepealt tuleb analüüsida esimese väite teist ja neljandat osa, ilma et selles staadiumis oleks vaja otsustada selle üle, kas komisjoni vaidlustatud otsuses antud asjakohaste turgude määratlus on põhjendatud ning sellest tulenevalt eelduse üle, et nimetatud määratluse puhul – vastupidi sellele, mida väidab hageja – ei ole tehtud ilmselget hindamisviga.

Poolte argumendid

- 60 Hageja vaidleb sisuliselt vastu komisjoni järeldusele, mille kohaselt hagejale kuuluvate pruunsöe kaevandamise õiguste teostamise tagajärjel laieneb tema turgu valitsev seisund pruunsöe turult elektrienergia hulgimüügiturule, rikkudes seega EÜ artikli 86 lõiget 1 koostoimes EÜ artikliga 82.
- 61 Esiteks väidab hageja, et isegi kui EÜ artikli 86 lõike 1 üldise kohaldamisala puhul piisab, et ettevõtja on riigi osalusega äriühing, on ainu- või eriõiguste esinemine vajalik tingimus selleks, et põhjendada EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist seetõttu, et riigi osalusega äriühingu turgu valitsev seisund laieneb ühelt turult teisele, kuid erinevale, naaberturule. Kõigis otsustes, kus Euroopa Kohus on tuvastanud rikkumise nende sätete koostoimes turgu valitseva seisundi laienemise kaudu, põhines asjaomase ettevõtja tegevus ainu- või eriõigusel, mille olemasolu oli määrava tähtsusega.
- 62 Hageja märgib, et talle ei kuulu ainuõigus, kuna ta ei ole ainus, kes võib tegeleda pruunsöe kaevandamisega, ega ka eriõigus, kuna ühegi riikliku meetmega ei ole kindlaks määratud õiguste saajate arv, isegi kui see arv ei või kindlasti ületada Kreeka territooriumil asuvate maardlate arvu.
- 63 Teiseks on hageja seisukohal, et tal puudub reguleerimispädevus, mis lubaks tal oma suva järgi oma konkurentide tegevust kindlaks määrata ja kohustada neid temast sõltuma. Samuti ei kahjustata konkurentsi, kuna hageja ei kehtesta näiteks oma konkurentidele kõrgemaid hindu ega varusta neid nende tegevuseks vähem sobiva toorainega. Komisjon ei ole ekslikult täpsustanud kuritarvituse laadi, mida väidetavad ebavõrdsed võimalused hagejat väidetavalt tegema ajendasid.
- 64 Kolmandaks oleks komisjon pidanud selgitama või vähemalt analüüsima, mil määral kahjustas väidetav EÜ artikli 82 rikkumine tarbijate huve. Euroopa Kohus on kohtuotsustes, mis puudutavad EÜ artikli 86 lõike 1 ja EÜ artikli 82 rikkumist, analüüsinud, mil määral tingib riiklik õigusraamistik tarbijate huve

kahjustava olukorra EÜ artikli 82 teise lõigu punkti b tähenduses. Käesoleval juhul ei esine tarbijate huvide tegelikku või võimalikku kahjustamist seoses asjaoluga, et riik määrab sotsiaalsetel põhjustel kindlaks madala jaemüügihinna.

- 65 Neljandaks on hageja seisukohal, et komisjon määratleb pruunsütt absoluutselt vajaliku tootmistegurina (*essential facility*), ilma et ta oleks tõendanud, et pruunsüsi on elektrienergia hulгимүүgituru toimimiseks absoluutselt vajalik.
- 66 Komisjon oleks pidanud vähemalt tõendama, et pruunsüsi on niivõrd palju odavam, kui kõik teised kütused, et juurdepääsuta pruunsöele on elektrienergia hulгимүүgi turulepääsu võimalus välistatud.
- 67 Kreeka Vabariik väidab Euroopa Kohtu 23. aprilli 1991. aasta otsusele kohtuasjas C-41/90: Höfner ja Elser (EKL 1991, lk I-1979) ja hilisemale kohtupraktikale tuginedes, et komisjon ei maini mingit liiki hagejapoolset turgu valitseva seisundi kuritarvitamist - ei sellist, mis on juba toime pandud, ega ka potentsiaalset. Käesolevas vaidluses on aga sellise kuritarvituse olemasolu vajalik eeltingimus EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 kohaldamiseks. Asjaolu, et komisjon tõendab, et riiklik meede loob turul ebavõrdsed võimalused, ei ole piisav. Lisaks ei ole komisjon tõendanud tugevat põhjuslikku seost hagejal turustusahelas eelneval turul oleva seisundi ja turustusahelas järgneval turul väidetavalt toime pandud rikkumise vahel.
- 68 Komisjon vaidleb hageja ja Kreeka Vabariigi väidetele vastu.
- 69 Komisjon on seisukohal, et hageja argument, mille kohaselt peavad esiteks turgu valitseval ettevõtjal olema ainu- või erioigused, et tõendada EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist, ning teiseks ei ole käesoleval juhul hagejale selliseid ainu- või erioiguseid antud, on õiguslikult põhjendamatu. Esiteks ei piirdu nende sätete kohaldamisala riiklike meetmetega, mis annavad ainu- või erioigused, ning teiseks sai hageja sellised erioigused nimelt talle antud pruunsöemaardla kaevandamise litsentsi kujul.
- 70 Komisjon lisab, et isegi kui hageja viidatud kohtuotsuses oli ainu- ja erioiguste andmine rikkumise hindamisel olulise tähtsusega, siis ei takista see leidmast, et riigi osalusega äriühingu puhul rikuvad üks või mitu riiklikku meetet EÜ artikli 86 lõiget 1 koostoimes EÜ artikliga 82, ilma et ainu- või erioiguste olemasolu oleks vajalik. Muuhulgas on Euroopa Kohus seda kinnitanud 22. mai 2003. aasta otsuses kohtuasjas C-462/99: Connect Austria (EKL 2003, lk I-5197). Komisjon väidab samuti, et kohtuasjade asjaolud, millele hageja osutas, ei olnud samasugused kui käesoleva kohtuasja omad.
- 71 Komisjon kordab, et antud piirkonna pruunsöe varude kaevandamise õigused, mis on saadud vaidlusaluste seaduse ja ministri määruste sätete alusel, annavad hagejale nende varude kaevandamiseks ainuõiguse. Isegi kui asjaolu, et hagejale on antud pruunsöe kaevandamise ainuõigus, ei kujuta iseenesest EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist, siis need õigused – üldiselt käsitletuna – annavad hagejale eelisõigusega ja ainuõigusliku juurdepääsu peaaegu kõigile riiklikele kaevandatavatele pruunsöe varudele Kreekas. Just selle tagajärje kvalifitseerib komisjon vaidlustatud otsuses „eelisõigusega juurdepääsuks” ja „sisuliselt monopoolseteks õigusteks”, et kirjeldada hageja olukorda, kellel on kõnealusel turul valitsev seisund.
- 72 Komisjon väitis 2. veebruaril 2012. aasta kohtuistungil vastuseks Üldkohtu küsimusele, et käesoleval juhul on EÜ artikli 86 lõiget 1 kohaldatud „riigi osalusega äriühingu” kriteeriumile tuginedes.
- 73 Komisjon väidab eespool viidatud kohtuotsusele Connect Austria tuginedes, et turgu valitseva seisundi laiendamise teooria kohaldamiseks ei ole vajalik, et turgu valitseva seisundiga ettevõtja teostaks naaberturul reguleerimistegevust.

- 74 Hageja väide, mille kohaselt oleks komisjon pidanud analüüsima EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumisest tulenevat potentsiaalset tarbijatele tekkivat kahju, on põhjendamatu. Praktikad, mis mõjutab konkurentsi struktuuri Kreeka elektrienergia hulgimüügiturul, tuleb pidada kaudselt tarbijaid kahjustavaks.
- 75 Komisjon meenutab, et ta tugines järelduse puhul, milles ta tuvastas EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumise, Euroopa Kohtu 19. märtsi 1991. aasta otsusele kohtuasjas C-202/88: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1991, lk I-1223), 13. detsembri 1991. aasta otsusele kohtuasjas C-18/88: GB-Inno-BM (EKL 1991, lk I-5941), 12. veebruari 1998. aasta otsusele kohtuasjas C-163/96: Raso jt (EKL 1998, lk I-533), ja eespool viidatud kohtuotsusele Connect Austria. See kohtupraktika tunnustab EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumise olemasolu, kui riiklikud meetmed moonutavad konkurentsi luues ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused, ilma et need nõuaks samal ajal konkreetse kuritarvituse – kas siis tegeliku või potentsiaalse – kindlaksmääramist. Seega ei ole komisjon nõus väitega, et ta oleks pidanud ka lisaks ebavõrdsetele võimalustele tõendama hageja konkreetset kuritarvitust.
- 76 Vastupidi Kreeka Vabariigi argumentatsioonile leiab komisjon, et eespool osutatud kohtuotsuse Connect Austria viide ebavõrdsetele võimalustele ja Euroopa Kohtu poolt eespool viidatud kohtuotsuses Höfner ja Elser väljatöötatud kriteeriumid ei ole kumulatiivsed tingimused.
- 77 Komisjon vaidleb vastu hageja väitele, mille kohaselt peab hageja oma sisuliselt monopoolset juurdepääsu pruunsöele üheks „*essential facility*” vormiks, kuna ta ei ole seda mõistet kasutanud.
- 78 Seoses sellega, et väidetavalt ei ole pruunsüsi elektri tootmiseks atraktiivne, meenutab komisjon esiteks, et teatud ettevõtjad on Vevi pruunsöekaevanduse kaevandamise õiguste hankemenetluse raames taotlused esitanud. Teiseks on hageja näidanud üles pidevat huvi uute pruunsöe elektrijaamade ehitamise või olemasolevate jaamade asendamise suhtes. Sellest piisab, et hageja argumendid selles küsimuses kummutada.

Üldkohtu hinnang

- 79 EÜ artikli 86 lõike 1 kohaselt ei jõusta ega säilita liikmesriigid riigi osalusega äriühingute ja nende ettevõtjate puhul, kellele liikmesriigid annavad eri- või ainuõigused, mingeid meetmeid, mis on vastuolus EÜ asutamislepingu eeskirjadega, eelkõige konkurentsieeskirjadega, kui EÜ artikli 86 lõikes 2 ei ole sätestatud teisiti. See artikkel ei kuulu kohaldamisele iseseisvalt ning seda kohaldatakse üksnes koostoimes teiste asutamislepingu sätetega.
- 80 Käesoleval juhul kohaldas komisjon EÜ artikli 86 lõiget 1 koostoimes EÜ artikliga 82. See viimane säte keelab ettevõtja tegevuse, millega kaasneb turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühisturul või olulisel osal sellest niivõrd, kuivõrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.
- 81 Vaidlustatud otsuse artiklis 1 leiab komisjon, et kõnealused riiklikud meetmed on nende sätetega vastuolus, kuna need annavad ja säilitavad hagejale eelisõigusega juurdepääsu pruunsöe kaevandamisele Kreekas. See tekitab ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused elektri tootmiseks mõeldud primaarkütustele juurdepääsu osas, võimaldades hagejal säilitada või tugevdada oma valitsevat seisundit Kreeka elektrienergia hulgimüügiturul ning välistades igasuguse uute ettevõtjate turuletuleku või takistades seda.
- 82 Hageja esitab selle komisjoni järelduse vastu sisuliselt kaks väidet.

- 83 Esimeses väites märgib hageja, et isegi kui EÜ artikli 86 lõige 1 on põhimõtteliselt kohaldatav riigi osalusega äriühingute suhtes, kellele liikmesriigid ei ole andnud ainu- või erioigusi, siis nähtub kohtupraktikast, et selle kohaldatava sätte koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumise tõendamiseks, turgu valitseva seisundi tõttu, on vajalik, et asjaomasel ettevõtjal oleks ainu- või erioigus EÜ artikli 86 lõike 1 tähenduses. Talle antud pruunsöe kaevandamise õigused ei ole selline õigus.
- 84 Teises väites märgib hageja, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuses tõendanud hageja turgu valitseva seisundi tegeliku või potentsiaalse kuritarvitamise olemasolu asjaomastel turgudel, kuigi ta on kohustatud seda EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 kohaldamiseks tegema. Kõige pealt tuleb analüüsida seda väidet.
- 85 Seoses sellega keskendub vaidlus käesoleval juhul peamiselt küsimusele, kas komisjon peab tuvastama hageja turgu valitseva seisundi tegeliku või potentsiaalse kuritarvitamise või piisab üksnes tõendamisest, et kõnealused riiklikud meetmed moonutavad konkurentsi, luues sellega hageja kasuks ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused. Pooled tuginevad selles küsimuses erinevatele järeldustele Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb kohaldatava EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 tõlgendamist.
- 86 Kõige pealt tuleb märkida, et EÜ artikli 86 lõikes 1 sätestatud keelud on suunatud liikmesriikidele ning EÜ artikkel 82 omakorda ettevõtjatele, keelates neil turgu valitseva seisundi kuritarvitamise. Juhul kui neid kahte sätet koos kohaldada, siis saab liikmesriigipoolse EÜ artikli 86 lõike 1 rikkumise tuvastada üksnes siis, kui riiklik meede on vastuolus EÜ artikliga 82. Seetõttu kerkib küsimus, mil määral tuleb tuvastada ettevõtja turgu valitseva seisundi kuritarvitamine – isegi kui see on vaid potentsiaalne –, mis on riikliku meetmega seotud.
- 87 Seoses pruunsöe tarnimise turuga nähtub toimikust, et Kreeka Vabariik andis dekreetseaduse nr 4029/1959 artikli 22 ja seaduse nr 134/1975 artikli 3 lõike 3 alusel kogu Kreeka umbes 4500 miljoni tonni suurusest pruunsöe varust hagejale pruunsöe kaevandamise õigused nende kaevanduste osas, kus leidub umbes 2200 miljonit tonni pruunsütt. Need enne elektrienergia turu liberaliseerimist kehtestatud riiklikud meetmed säilitati ja need mõjutavad jätkuvalt pruunsöe tarnimise turgu.
- 88 Toimikust nähtub ka, et olenemata hageja konkurentide huvist ei saanud mitte ükski ettevõtja Kreeka Vabariigilt pruunsöe maardlates kaevandamise õigust, kuigi Kreekal on veel umbes 2000 miljonit tonni kaevandamata pruunsütt.
- 89 Siiski ei panda hageja süüks seda, et teistel ettevõtjatel on võimatu omandada juurdepääsu veel saadaval olevatele pruunsöe maardlatele. Nagu hageja seda 2. veebruari 2012. aasta kohtuistungil õigesti märkis, sõltub asjaolu, et pruunsöe kaevandamise litsentse ei ole antud, üksnes Kreeka Vabariigi soovist. Pruunsöe tarnimise turul piirneb hageja roll üksnes sellega, et ta kaevandab maardlates, mille puhul talle on need õigused antud, ning komisjon ei ole väitnud, et hageja on kuritarvitanud sellel turul oma valitsevat seisundit seoses juurdepääsuga pruunsöele.
- 90 Komisjoni sõnul mõjutab see, et hageja konkurentidel on võimatu pruunsöe tarnimise turule pääseda, elektrienergia hulgimüügiturгу. Kuna pruunsüsi on Kreekas kõige atraktiivsem kütus, siis võimaldab selle kaevandamine toota elektrit madala muutuvkuluga, mis komisjoni sõnul tagab selle, et nii saab toodetud elektrienergia siseneda kohustuslikule päevaturule parema kasumimarginaaliga kui teistest kütustest toodetud elektrienergia. Komisjon on seisukohal, et selle tagajärjel saab hageja säilitada või tugevdada elektrienergia hulgimüügiturul oma valitsevat seisundit, välistades igasuguse uute ettevõtjate sellele turule tuleku või takistades seda.

- 91 Sellega seoses tuleb meenutada, et pärast elektrienergia hulgimüügituru liberaliseerimist loodi kohustuslik päevaturg ning vaidlustatud otsus ei sea kahtluse alla selle turu toimimise eeskirju. Nagu eespool punktides 11–14 nähtub peavad elektrienergia hulgimüügituru müüjad, st hageja ja tema konkurendid, seda süsteemi järgima. Lisaks esitati hageja sellele turule enne selle liberaliseerimist.
- 92 Komisjon ei ole tõendanud, et eelisõigusega juurdepääs pruunsöele võiks luua olukorra, kus hageja oleks saanud lihtsalt oma kaevandamise õigusi teostades panna toime elektrienergia hulgimüügiturгу valitseva seisundi kuritarvituse või teda oleks ajendatud sellise kuritarvituse toimepanemisele sellel turul. Samas ei heida komisjon hagejale ette, et ta on ilma objektiivse põhjendusega oma valitsevat seisundit pruunsöe tarnimise turul laiendanud elektrienergia hulgimüügiturule.
- 93 Tõdedes üksnes, et hagejal, kes on endine monopoolne ettevõtja, on tänu eelisele, mis annab talle eelisõigusega juurdepääsu pruunsöele, jätkuvalt elektrienergia hulgimüügiturul valitsev seisund ning see olukord tekitab sellel turul hageja ja teiste ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused, ei tuvastanud komisjon ega tõendanud õiguslikult piisavalt, millist kuritarvitust EÜ artikli 82 tähenduses kõnealused riiklikud meetmed ajendavad või võivad ajendada hagejat toime panema.
- 94 Oluline on lisada, et komisjon mainis vaidlustatud otsuses esiteks eespool viidatud kohtuotsusele Raso jt (punkt 27) viidates Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt rikub liikmesriik EÜ artikli 86 lõikes 1 ja EÜ artiklis 82 ette nähtud keelde juhul, kui kõnealust ettevõtjat ajendatakse temale antud eri- või ainuõiguste pelga kasutamiseга oma valitsevat seisundit kuritarvitama või juhul, kui need õigused võivad tekitada olukorra, milles ettevõtja viiakse sellise kuritarvituse toimepanemiseni. Selline kohtupraktika on järjepidev ja seda on muuhulgas meenutatud eespool viidatud kohtuotsuses Höfner ja Elser (punkt 29), 10. detsembri 1991. aasta otsuses kohtuasjas C-179/90: *Merci convenzionali porto di Genova* (EKL 1991, lk I-5889, punkt 17), 11. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-55/96: *Job Centre* (EKL 1997, lk I-7119, punkt 31), ja 1. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-49/07: *MOTOE* (EKL 2008, lk I-4863, punktid 50 ja 51).
- 95 Nendest kohtuotsusest – mida on Üldkohtus arutatud – nähtub, et pärast seda, kui Euroopa Kohus oli meenutanud, et pelk asjaolu, et EÜ artikli 86 lõike 1 tähenduses riikliku meetmega turгу valitseva seisundi loomine või selle tugevdamine ei ole iseenesest vastuolus EÜ artikliga 82, kontrollis ta igal konkreetsel juhul, kas kõnealust ettevõtjat võidi ajendada temale riikliku meetmega antud eri- või ainuõiguse pelga kasutamiseга oma valitsevat seisundit kuritarvitama.
- 96 Tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsuses Raso jt on Euroopa Kohus tunnistanud, et juhul, kui kõnealune siseriiklik säte ei anna sadamaettevõtjale üksnes ainuõigust pakkuda tööjõudu ettevõtjatele, kellel on õigus sadamas tegutseda, vaid lubab tal ka nende ettevõtjatega sadamateenuste turul konkureerida, esineb selle sadamaettevõtja jaoks huvide konflikt. Kõnealust ettevõtjat ajendati oma ainuõigust kuritarvitama, kehtestades sadamategevuse turul oma konkurentidele tööjõu pakkumise eest liialdatud hinnad või pakkudes neile täidetavateks ülesanneteks vähem sobivat tööjõudu (eespool viidatud kohtuotsus Raso jt, punktid 28 ja 30).
- 97 Eespool viidatud kohtuotsuses MOTOE puudutas küsimus, kas EÜ artikliga 82 ja EÜ artikli 86 lõikega 1 on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis annab juriidilisele isikule, kes võib ise korraldada mootorrattavõistlusi ja neid ärilisel eesmärgil kasutada, pädevuse anda kooskõlastus nende võistluste korraldamise loa taotlustele, ilma et see pädevus oleks kuidagi piiratud või et sellega kaasneksid mingid kohustused või oleks kehtestatud järelevalve selle teostamise üle. Euroopa Kohus tunnistas, et siseriikliku meetmega sellele üksusele kõnealuste õiguste andmine tähendab faktiliselt seda, et talle antakse pädevus määrata isikud, kellel on lubatud niisuguseid võistlusi korraldada, ja kehtestada võistluste korraldamise tingimused ning et sellele üksusele antakse ilmne eelis konkurentide ees, mis võib teda ajendada takistama teiste ettevõtjate tulekut asjaomasele turule (eespool viidatud kohtuotsus MOTOE, punkt 51).

- 98 Eespool viidatud kohtuotsuses Höfner ja Elser paluti Euroopa Kohtul kindlaks teha, kas monopoli säilitamine ettevõtjate personali ja juhtkonna hõivamiseks, mis sisuliselt tähendab tööle kandideerijate ja tööandjate kokkuviiimist – tegevus, mida teostab ainuõiguse alusel avalik-õiguslik tööhõiveamet –, kujutab endast EÜ asutamislepingu artikli 90 lõike 1 (nüüd EÜ artikli 86 lõige 1) koostoimes EÜ asutamislepingu artikliga 86 (nüüd EÜ artikkel 82) rikkumist. Euroopa Kohus tunnistas, et tegu on EÜ artikli 86 lõike 1 rikkumisega juhul, kui avalik-õiguslikku ametit ajendatakse temale antud ainuõiguse pelga kasutamise oma valitsevat seisundit kuritarvitama olukorras, kus avalik-õiguslik amet ei ole ilmselgelt võimeline rahuldama nõudlust, mis sellel turul on, ning kui erakapitalil põhinevatele äriühingutele on tegelik tegutsemine sellel turul muudetud võimatuks sellega, et säilitatakse õigusnorm, mis keelab need tegevused, või vastasel juhul on vastavad lepingud tühised (eespool viidatud kohtuotsus Höfner ja Elser, punktid 30, 31 ja 34).
- 99 Selles kohtuotsuses tuvastas Euroopa Kohus riikliku meetme, mis ajendas avalik-õiguslikku asutust kuritarvituslikule tegevusele EÜ asutamislepingu artikli 86 teise lõigu punkti b tähenduses (nüüd EÜ artikli 82 teise lõigu punkt b), kuna avalik-õigusliku asutuse tegevus võis seisneda pakutava teenuse piiramises, kahjustades neid, kes soovivad kõnealust teenust kasutada.
- 100 Euroopa Kohus tuvastas ka eespool viidatud kohtuotsuses Job Centre, et siseriiklik meede võib luua olukorra, mis piirab teenuse osutamist EÜ artikli 82 teise lõigu punkti b tähenduses. Euroopa Kohus on seisukohal, et keelustades igasuguse töötaotluste ja -pakkumiste vahendamise ja läbirääkimised kõikidel teistel peale riiklike tööhõiveametite, mille rikkumise eest karistatakse kriminaal- või halduskaristustega, loob liikmesriik olukorra, kus teenuse osutamist piiratakse EÜ artikli 82 teise lõigu punkti b tähenduses, kui need ametid ei ole ilmselgelt võimelised rahuldama nõudlust, mis sellel tööturul on (eespool viidatud kohtuotsus Job Centre, punktid 32 ja 35).
- 101 Eespool viidatud kohtuotsus *Merci convenzionali porto di Genova* puudutab siseriiklikku õigusnormi, mille alusel saab ettevõtja ainuõiguse sadamatoimingute teostamiseks, eelkõige kaupade maha- ja pealelaadimiseks ja üldiseks liikumiseks sadamas.
- 102 Euroopa Kohus leidis selles kohtuotsuses, et liikmesriik rikkus EÜ artikli 86 lõiget 1, kuna ta tekitas olukorras, kus ainuõigusega ettevõtjat ajendati sellest tulenevalt kehtestama tasu teenustele, mida ei ole tellitud, või küsima ebaproportsionaalseid hindu või keelduma kaasaegse tehnoloogia kasutamisest või tegema teatud kasutajatele allahindlust, hüvitades need allahindlused selle abil, et teistelt kasutajatelt nõutakse samaaegselt kõrgemat hinda (punktid 19 ja 20). Sellega seoses viitas Euroopa Kohus sõnaselgelt EÜ asutamislepingu artikli 86 teise lõigu punktidele a–c (nüüd EÜ artikli 82 teise lõigu punktid a–c).
- 103 Nendest eespool punktides 96–102 meenutatud kohtuotsusest nähtub, et ainu- või erioigusega ettevõtja turgu valitseva seisundi kuritarvitamine võib tuleneda kas võimalusest seda õigust kuritahtlikult kasutada või see on sellest õigusest tulenev otsene tagajärg. Siiski ei nähtu sellest kohtupraktikast, et kõnealune ettevõtja oleks võrreldes konkurentidega eelisolukorras seetõttu, et riiklik meede kujutab endast iseenesest turgu valitseva seisundi kuritarvitamist.
- 104 Komisjon väidab eelkõige eespool viidatud kohtuotsustele *Prantsusmaa vs. komisjon*, *GB-Inno-BM ja Connect Austria* tuginedes siiski, et põhines oma järelduse puhul, et rikutud on EÜ artikli 86 lõiget 1 koostoimes EÜ artikliga 82 täpsemalt kohtupraktikale, mille kohaselt saab sellise moonutamata konkurentsi nagu on sätestatud asutamislepinguga tagada vaid erinevate ettevõtjate vaheliste võrdsete võimaluste kindlustamise teel. Kui riiklik meede tekitab ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused ja moonutab seetõttu konkurentsi, kujutab selline meede endast EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist.
- 105 Nendest kohtuotsustest ei nähtu, et EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumise tuvastamiseks, piisab sellest, kui tõendada, et riiklik meede moonutab konkurentsi, kuna loob ettevõtjate vahel ebavõrdsed võimalused, ilma et oleks vajalik tuvastada ettevõtja valitseva seisundi kuritarvitamine.

- 106 Eespool viidatud kohtuotsuses GB-Inno-BM kuulus Régie des télégraphes et des téléphones'ile (RTT) Belgia õiguse alusel avalik-õigusliku telekommunikatsioonivõrgu teenuste pakkumise ja käitamise monopol, millega kaasnes sama seaduse alusel ka õigus lubada telefonide ühendamist võrguga või sellest keelduda, täpsustada tehnilisi nõudeid, millele need seadmed peavad vastama ja kontrollida, kas teiste toodetud seadmed vastavad tema kehtestatud kirjeldustele. Euroopa Kohus leidis esiteks, et asjaolu, et ettevõtja, kellele kuulub võrgu teenuste pakkumise ja käitamise monopol, hoiab ilma igasuguse objektiivse vajaduseta enda käes eraldiseisvat naaberturgu – käesoleval juhul sellesse võrku ühendatavate aparatuuride importimise, turustamise, komplekteerimise, paigaldamise ja hooldamise turg –, kõrvaldades nii teiste ettevõtjate konkurentsi, rikub EÜ artiklit 82 (eespool viidatud kohtuotsus GB-Inno-BM, punktid 15 ja 19).
- 107 Olles seejärel meenutanud, et EÜ artiklis 82 on silmas peetud üksnes konkrentsivastast tegevust, mille algatajad on ettevõtjad ise ja mitte riiklikud meetmed, leidis Euroopa Kohus, et kui riigi osalusega äriühing või ettevõtja, kellele riik on andnud ainu- või eriõigused, turgu valitseva seisundi laiendamine tuleneb riiklikust meetmest, kujutab selline meede endast EÜ asutamislepingu artikli 90 (nüüd EÜ artikkel 86) koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist. Euroopa Kohtu sõnul keelab EÜ artikkel 86 liikmesriikidel panna oma õigus- või haldusnormide abil need ettevõtjaid olukorda, kuhu need ettevõtjad end oma autonoomse tegevusega ei saaks ise panna, rikkumata seejuures EÜ artikli 82 sätteid (punkt 20).
- 108 Komisjon väitis 2. veebruari 2012. aasta kohtuistungil, et Euroopa Kohus otsustas nimetatud kohtuotsuse punktis 24 RTT argumendile vastates, et ettevõtja kuritarvituslikku tegevust ei olnud vaja tuvastada.
- 109 Siiski pidas Euroopa Kohus vajalikuks märkida, et andes ettevõtjale, kes turustab lõppseadmeid, ülesande määrata kindlaks kirjeldused, millele lõppseadmed peavad vastama, kontrollida nende kohaldamist ja kiita need seadmed heaks, annab talle pädevuse otsustada vastavalt oma suvale, millised lõppseadmed võib avalikku võrku ühendada, ja see annaks talle konkurentide ees ilmse eelise (punkt 25). Ilma objektiivse põhjendusega sellise telefonivõrgu teenuse pakkumise ja käitamise monopoli laiendamine telefoniaparatuuride turule on Euroopa Kohtu arvamus kohaselt EÜ artikli 86 lõike 1 alusel koostoimes EÜ artikliga 82 keelatud, kui selline laiendamine tuleneb riiklikust meetmest (eespool viidatud kohtuotsus GB-Inno-BM, punktid 23–25).
- 110 Eespool viidatud kohtuotsuses Connect Austria anti riigi osalusega äriühingule, kellele kuulus ainuõigus analoogmobiilsidevõrgu käitamiseks, tasuta DCS 1800 sagedus, mis võimaldas tal ainukesena operaatorina pakkuda kõiki tehniliselt kättesaadavaid mobiilside teenuseid, samas kui ühele tema konkurentidest, kelleks oli Connect Austria, anti litsents mobiilsideteenuste pakkumiseks sagedusribal DCS 1800 tasu eest (punktid 43–45).
- 111 Euroopa Kohus leidis, et siseriiklik õigusnorm, mis võimaldab eraldi tasu nõudmata anda turgu valitseva seisundiga riigi osalusega äriühingule täiendavad sagedused DCS 1800-standard sagedusribal, samas kui kõnealune uus turule tulija pidi DCS 1800-litsentsi eest tasu maksma, ajendas turgu valitseva seisundiga riigi osalusega äriühingut rikkuma EÜ artikli 82 sätteid, laiendades või tugevdades sellega oma valitsevat seisundit. Kuna sel juhul tuleneks moonutatud konkrents riiklikust meetmest, mis loob olukorra, kus ettevõtjate vahel ei ole tagatud võrdsed võimalused, võis niisugune meede kujutada endast EÜ artikli 86 lõike 1 koostoimes EÜ artikliga 82 rikkumist (eespool viidatud kohtuotsus Connect Austria, punkt 87). Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et riigi osalusega äriühing võib leida end olukorrast, kus teda ajendatakse eelkõige pakkuma madalamaid hindu, eriti potentsiaalsetele DCS 1800-süsteemi abonentidele, ning viima läbi intensiivseid reklaamikampaaniaid sellistel tingimustel, millega Connect Austria oleks raske konkureerida (punkt 86). Seega võttis Euroopa Kohus arvesse ka riigi osalusega äriühingu tegevust turul.

- 112 Olles märkinud, et sellist moonutamata konkurentsi, nagu asutamislepinguga ette on nähtud, saab tagada vaid erinevate ettevõtjate vaheliste võrdsete võimaluste kindlustamise teel, leidis Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses *Prantsusmaa vs. komisjon* (punkt 51) samuti, et andes ettevõtjale, kes turustab lõppseadmeid, ülesande määrata kindlaks kirjeldused, millele lõppseadmed peavad vastama, kontrollida nende kohaldamist ja kiita need seadmed heaks, annab talle pädevuse otsustada vastavalt oma suvale, millised lõppseadmed võib avalikku võrku ühendada, ning see annaks talle konkurentide ees ilmse eelise.
- 113 Kuigi on tõsi, et Euroopa Kohus kasutas eespool punktis 104 meenutatud sõnastust, millele komisjon on viidanud, siis ei saa komisjon tugineda üksnes sõnastustele, mis tulenevad eraldiseisvatest kohtuotsustest, ilma et tuleks arvesse võtta nende konteksti.
- 114 Komisjon viitas 2. veebruari 2012. aasta kohtuistungil oma seisukoha kaitseks ka Euroopa Kohtu 25. juuni 1998. aasta otsusele kohtuasjas C-203/96: *Dusseldorp jt* (EKL 1998, lk I-4075).
- 115 Kohtuasjas, milles see otsus tehti, määrasid Madalmaade ametiasutused äriühingu AVR Chemie CV kõrge jõudlusega pöördahjus ohtlike jäätmete põletamise ainsaks lõppoperaatoriks. Äriühingule *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV* keelduti andmast luba eksportida Saksamaale oma õlifiltreid – mis on ohtlikud jäätmed – põhjendusel, et vastavalt siseriiklikele õigusnormidele tagab selliste jäätmete käitlemise AVR Chemie. Euroopa Kohus leidis, et asjaolu, et *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp* il keelati oma õlifiltreid eksportida, tähendab tegelikult talle kohustuse kehtestamist anda oma taaskasutatavad jäätmed siseriiklikule ettevõtjale, kellel on ohtlike jäätmete põletamiseks ainuõigus, isegi kui teises liikmesriigis pakutava käitluse kvaliteet on võrreldav sellega, mida pakub siseriiklik ettevõtja.
- 116 Euroopa Kohus otsustas, et selline kohustus, mis soodustab siseriiklikku ettevõtjat, võimaldades tal käidelda jäätmeid, mis olid mõeldud käitlemiseks kolmandale ettevõtjale, piirab turgusid viisil, mis on vastuolus EÜ artikli 86 lõikega 1 koostoimes EÜ artikliga 82 (eespool viidatud kohtuotsus *Dusseldorp jt*, punkt 63).
- 117 Nagu komisjon seda rõhutas, on tõsi, et selles kohtuasjas tuvastatud turgude piiramine tuleneb sellest, et Madalmaade seadus andis ettevõtjale AVR Chemie ainuõiguse ohtlike jäätmete käitlemiseks, mis välistab kõik ülejäänud kõnealuse kauba käitlemise viisid ja mitte seda viisi, mida see ettevõtja selle ainuõiguse alusel kasutab. Ent siiski tuvastas Euroopa Kohus kuritarvituse, millele ajendas turgu valitseva seisundiga ettevõtjat Madalmaade seadus, st turgude piiramise tarbijate kahjuks EÜ artikli 82 teise lause punkti b tähenduses. Lisaks tuleb märkida, et selles kohtuotsuses osutas Euroopa Kohus, et ta tugines oma põhjenduste puhul kohtupraktikale, mille kohaselt rikub liikmesriik EÜ artiklis 86 ette nähtud keelde, koostoimes EÜ artikliga 82, kui ta võtab meetme, mis ajendab ettevõtjat, kellele ta on ainuõigused andnud, oma turgu valitsevat seisundit kuritarvitama (punkt 61).
- 118 Seega ei näi, et kohtupraktika, millele komisjon viitas, lubaks jätta tähelepanuta eespool punktis 94 osutatud kohtupraktika ja tugineda üksnes küsimusele, kas ebavõrded võimalused ettevõtjate vahel, mis moonutavad seetõttu konkurentsi, tulenevad riiklikust meetmest. Seega ei saa komisjon väita, et tal ei olnud kohustust tuvastada ega tõendada turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, millele kõnealune riiklik meede hagejat ajendas või võis ajendada. Nagu on märgitud eespool punktides 87–93, puudub vaidlustatud otsuses sellekohane tõendamine.
- 119 Sellest tuleneb, et eespool punktis 84 mainitud etteheide, mille hageja esitas esimese väite teise ja neljanda osa raames, on põhjendatud. Seetõttu tuleb vaidlustatud otsus tühistada, ilma et oleks vajalik analüüsida teisi esitatud etteheiteid, osasid ja väiteid.

Kohtukulud

- 120 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud komisjoni kahjuks, tuleb kohtukulud mõista välja komisjonilt, kes ühtlasi kannab oma kohtukulud ise.
- 121 Kodukorra artikli 87 lõike 4 esimese lõigu alusel kannavad menetlusse astuvad liikmesriigid ise oma kohtukulud. Seetõttu jäetakse Kreeka Vabariigi kohtukulud tema enda kanda. Lisaks kannavad sama kodukorra artikli 87 lõike 4 esimese lõigu alusel menetlusse astunud ettevõtjad ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kuues koda)

otsustab:

- 1. Tühistada komisjoni 5. märtsi 2008. aasta otsus K(2008) 824 (lõplik), mis käsitleb Kreeka Vabariigi poolt Dimosia Epicheirisi Ilektrismoule (DEI) pruunsöe kaevandamiseks õiguste andmist või nende säilitamist.**
- 2. Mõista DEI kohtukulud välja Euroopa Komisjonilt, kes ühtlasi kannab ise oma kohtukulud.**
- 3. Kreeka Vabariik, Elliniki Energeia kai Anaptyxi AE (HE & DSA) ja Energeiaki Thessalonikis AE kannavad ise oma kohtukulud.**

Kanninen

Wahl

Soldevila Fragoso

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 20. septembril 2012 Luxembourgis.

Allkirjad